

Economic Resilience in the Thought of Ayatollah Khamenei with Emphasis on Economic Transformation

Aliasghar Nasiri

Department of Islamic Studies, Shahrood University of Technology
(Corresponding author).

Email: a.nasiri@shahroodut.ac.ir

 0000-0000-0000-0000

Behnam Rashidizade

Member of the academic staff of Imam Sadiq (A.S.) Research Institute of Islamic Sciences. Email: behnamrashidizade@gmail.com

 0000-0000-0000-0000

Abstract

Economic resilience has been one of the principal priorities emphasized by the Supreme Leader of the Islamic Revolution in recent years, particularly in the context of the country's strategic annual mottos responding to the enemy's economic warfare. In line with this approach, his 2023 strategic motto, "Curbing Inflation and Boosting Production", was introduced as part of the overarching strategy of a "Resilient Economy," with the aim of driving comprehensive economic transformation. This article seeks to present a theoretical model of economic transformation based on the Supreme Leader's perspective on strengthening economic resilience. The central research question asks: What theoretical model of economic transformation can be derived from the Supreme Leader's Nowruz address regarding economic resilience? Using the grounded theory methodology, this study identifies 25 core themes from his statements, which are organized into a conceptual model outlining causal factors, contextual and inhibiting variables, and outcomes that contribute to economic transformation. The findings indicate that, from Ayatollah Khamenei's perspective, measures such as delegating economic management to the people, prioritizing non-oil exports, increasing production with public participation, conducting trade in local currencies, and expanding foreign trade are among the most crucial strategies to curb inflation, boost production, and ultimately transform and strengthen the national economy.

Keywords: Ayatollah Khamenei, Economic Transformation, Economic Resilience, Inflation, Production.

مقاوم‌سازی اقتصاد در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای، با تأکید بر تحول اقتصادی

علی اصغر نصیری

عضو هیات علمی گروه معارف اسلامی دانشگاه صنعتی شاهرود (نویسنده مسئول).

Email: a.nasiri@shahroodut.ac.ir

ORCID: 0000-0000-0000-0000

بهنام رشیدی زاده

عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم اسلامی امام صادق (ع).

Email: behnamrashidizade@gmail.com

ORCID: 0000-0000-0000-0000

چکیده

در سال‌های اخیر، «مقاوم‌سازی اقتصاد» یکی از مسائل مورد تأکید رهبر انقلاب، آیت‌الله خامنه‌ای، در تعیین شعارهای راهبردی سالانه در مواجهه با جنگ اقتصادی دشمن بوده است؛ از جمله شعار راهبردی «مهار تورم و رشد تولید» در جهت راهبرد کلان اقتصاد مقاومتی و ایجاد تحول اقتصادی در آغاز سال ۱۴۰۲. بر این اساس، این پژوهش به دنبال استخراج و تبیین الگوی نظری ایشان درباره تحول اقتصادی با هدف مقاوم‌سازی اقتصاد برآمد، با این پرسش اصلی که «چه الگوی نظری‌ای از بیانات نوروزی رهبر انقلاب درباره تحول اقتصادی استخراج می‌شود؟» برای پاسخ به این پرسش از روش تحقیق داده‌بنیاد استفاده شد و در مجموع، بیست‌وپنج مقوله اصلی از بیانات ایشان درباره تحول اقتصادی استخراج گشت که در قالب یک مدل نظری متشکل از علل مؤثر، متغیرهای زمینه‌ای و بازدارنده و پیامدها در تحقق تحول اقتصادی تبیین شد. یافته‌های مقاله نشان داد که از منظر رهبر انقلاب، واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم، جایگزینی صادرات غیرنفتی، افزایش تولید با مشارکت مردم، معامله با ارزهای محلی و افزایش تجارت خارجی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در کاهش تورم و رشد تولید و در مجموع تحول اقتصادی در راستای مقاوم شدن اقتصاد است.

واژگان کلیدی: رهبر انقلاب، تحول اقتصادی، مقاوم‌سازی، تورم، تولید.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۹

فصلنامه رهنمون انقلاب اسلامی، سال ۲، شماره ۵، بهار ۱۴۰۴، صص ۱۳۱-۱۶۵

دسترسی به مقالات نشریه علمی رهنمون انقلاب اسلامی (Open Access) است.

نشریه علمی «رهنمون انقلاب اسلامی» تحت مجوز بین‌المللی

Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرات مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه رهنمون انقلاب اسلامی نمی‌باشد.

Doi: 10.22034/rir.2025.485017.1049

۱. مقدمه

یکی از مشکلات بنیادی در عرصه اقتصاد کشور که درباره آن تحقیقات زیادی نیز صورت پذیرفته است، تورم و تأثیرات نامطلوب آن بر اقتصاد است. اقتصاددانان بر این باورند که تورم علاوه بر ایجاد اختلال در نظام تولید، زمینه‌ساز بی‌ثباتی سیاسی کشورها نیز می‌شود. این موضوع برای رشد اقتصادی جمهوری اسلامی ایران اهمیت ویژه‌ای دارد؛ چراکه از آغاز شکل‌گیری تاکنون به علل گوناگون از جمله محدودیت‌های ناشی از تحریم‌های غرب با مشکلات اقتصادی زیادی روبه‌رو است. تأکید رهبر انقلاب برای جبران رکود و عقب‌افتادگی اقتصادی کشور، توجه به مسئله تورم را ضروری و اهمیت آن را دوچندان می‌کند؛ آنجا که فرموده‌اند: «ما احتیاج داریم به رشد سریع و مستمر؛ علت هم این است که عقب‌افتادگی داریم. ما در دهه ۹۰ به دلایل مختلف یک عقب‌ماندگی و به اصطلاح تعطیل نسبی مسائل اقتصادی داشتیم. نمی‌شود همه را منسوب کرد به ضعف مدیریت‌ها؛ نه! بخشی مربوط به عوامل خارجی و بیرونی است، بخشی مربوط به عوامل درونی است» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰).

در چنین وضعیتی، توجه ویژه بر موضوع کنترل تورم و عناصر تولیدی، از یک سو راهگشای حل مسائل اقتصادی کشور و از سوی دیگر زمینه‌ساز ثبات سیاسی و تأمین‌کننده رضایت اجتماعی است. نام‌گذاری سال از سوی رهبر انقلاب به‌ویژه در دو دهه اخیر به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم حول محور موضوع اقتصاد با تمرکز بر تولید بوده است. ایشان در راستای مقاوم‌سازی اقتصاد و پیروزی در جنگ تمام‌عیار اقتصادی دشمن علیه جمهوری اسلامی، شعار سال ۱۴۰۲ را با هدف بسیج امکانات و ظرفیت‌های کشور در جهت کنترل تورم و ایجاد بهبود و تحول در فضای تولیدی، بار دیگر با محوریت موضوع اقتصاد بیان نمودند که این امر نشان‌دهنده اولویت داشتن اقتصاد با در نظر گرفتن وضعیت فعلی کشور است. از منظر رهبر انقلاب مهار تورم و رشد تولید از لوازم تحقق درون‌زایی و برون‌گرایی اقتصاد و به‌منزله دفاعی مقدس در مقابله با جنگ اقتصادی دشمن است: «اقتصاد کشور ما در سال ۹۰ دچار یک جنگ بسیار مهم و بزرگی بود؛ یعنی ما جنگ اقتصادی داشتیم. کسی که نقطه مقابل ما قرار داشت، عمدتاً دولت آمریکا بود و بعضی از همراهانش در اروپا و در

نقاط دیگر؛ رسماً این‌ها با جمهوری اسلامی جنگ شروع کردند، اعلان جنگ هم کردند که البته از سال ۹۷ این معارضة و مبارزه از طرف دشمن شدیدتر شد. هدف آن‌ها از این جنگ، فروپاشی اقتصاد ایران بود؛ قصدشان این بود. در این ده سال هم روزبه‌روز شدت این جنگ بیشتر شده اما سنگر تولید و اقتصاد کشور بحمدالله پابرجا است، زنده است. آن لشکری که در مقابل دشمن ایستاد، شماها بودید؛ افسران این دفاع مقدّس، کارآفرینان و مدیران شایسته اقتصادی بودند؛ رزمندگان هم کارگران بودند؛ کارگران، رزمندگان با اخلاص و باصفای این میدان بودند. همه شماها و همه فعالان اقتصادی در این افتخار- افتخار حفظ اقتصاد کشور- شریک‌اند» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۰/۱۱/۱۰).

تحول اقتصادی درواقع دربرگیرنده دو مطالبه سلبی و ایجابی است که در آن، مهار تورم، به‌عنوان لازمه رشد تولید، مقدم شده است؛ چراکه در یک وضعیت تورمی به‌خصوص تورم‌های شدید، به دلیل نبود امکان برنامه‌ریزی جهت تأسیس یا گسترش بنگاه‌های تولیدی، سرمایه‌گذاران علاقه‌ای به نقش‌آفرینی در حوزه تولید نخواهند داشت. پرواضح است در صورت وجود بسترهای جذاب سرمایه‌گذاری موازی در کشور که مشکلات ایجاد کسب‌وکار جدید را ندارد و دارای بازدهی بالاتری نیز هست، سرمایه به قسمت‌های غیرمولد منحرف خواهد شد و آسیب‌های بیشتری را به اقتصاد کشور تحمیل خواهد کرد؛ بنابراین، با در نظر گرفتن اهمیت فزاینده جایگاه متغیرهایی مانند تورم و تولید در فرایند رشد اقتصادی، یکی از عوامل تحقق اقتصاد مقاومتی و دستیابی به پیشرفت پایدار و مقابله با جنگ اقتصادی دشمن موضوع مهار تورم و رشد تولید است. در این بین با توجه به اهتمام ویژه رهبر انقلاب در طی سال‌های اخیر به این موضوع و تأکید بر احتیاج کشور به رشد سریع و مستمر جهت جبران رکود و عقب‌افتادگی اقتصادی کشور در دهه ۹۰ و همچنین نام‌گذاری سال ۱۴۰۲ بر این مبنا، به نظر می‌رسد تبیین چرایی اهمیت تحول اقتصادی و کنترل تورم و رشد تولید امری ضروری است، زیرا این امر زمینه‌ساز کنترل تورم و تسهیل چرخ‌های تولید و در نتیجه شکوفایی اقتصاد کشور می‌شود.

بر این اساس، این مقاله درصدد است با استفاده از روش داده‌بنیاد و استخراج مدل نظری، بیانات نوروژی رهبر انقلاب را درباره تحول اقتصادی در راستای مقاوم‌سازی

اقتصاد تبیین کند، با طرح این پرسش اصلی که چه الگوی نظری‌ای از بیانات نروزی رهبر انقلاب درباره تحول اقتصادی استخراج می‌شود؟ در ادامه، نخست در پیشینه پژوهش، وجوه نوآوری این مقاله و سپس در قسمت مبانی نظری، متغیرهایی همچون تورم و تولید تبیین می‌شود. در قسمت روش تحقیق به روش داده‌بنیاد اشاره می‌گردد و پس از آن، با استفاده از روش منتخب و تحلیل بیانات نروزی رهبر انقلاب در سال ۱۴۰۲، مدل نظری ایشان درباره تحول اقتصادی مقاوم کننده اقتصاد استخراج و ارائه می‌شود.

۲. پیشینه تحقیق

تورم و تولید و رابطه میان این دو و اثری که بر تحول اقتصادی دارند، پیوسته مدنظر اندیشمندان بوده است؛ چراکه هر دو از متغیرهای مهم کلان اقتصادی به شمار می‌روند. پژوهش‌های صورت گرفته از لحاظ کمی و پشتوانه‌های نظری، واجد مزایای قابل توجهی هستند، اما درباره موضوع تحقیق حاضر که به دنبال تحلیل بیانات رهبر انقلاب در نوروز ۱۴۰۲ و استنباط مدل نظری از بیانات ایشان در تحقق تحول اقتصادی (مهار تورم و رشد تولید) است، تاکنون به‌طور مشخص، مستقل و مجزا پژوهشی انجام نگرفته است؛ از این رو می‌توان گفت پژوهش حاضر دارای نوآوری و نگاه جدید به این امر است. برخی پژوهش‌های نزدیک به پژوهش حاضر در «جدول شماره ۱» ارائه شده است.

جدول ۱: پژوهش‌های نزدیک به پژوهش حاضر؛ مطالعات داخلی

نویسندگان / سال انتشار	روش	یافته‌ها
بهنام رشیدی زاده و همکاران (۱۴۰۱)	داده‌بنیاد	در این تحقیق با استفاده از روش داده‌بنیاد، بیانات نوروز ۱۴۰۱ رهبر انقلاب، در تحقق شعار سال (اقتصاد دانش‌بنیان) بررسی و در نهایت از بیانات ایشان یک الگوی نظری استخراج شده است.
محمد خوش چهره و همکاران (۱۳۹۸)	پیمایشی، علی	در این تحقیق با بهره‌گیری از بیانات رهبر انقلاب، اسناد بالادستی و مصاحبه با صاحب‌نظران و مطالعه تطبیقی وضعیت تولید و تورم در پنج کشور، الگوی

نویسندگان / سال انتشار	روش	یافته‌ها
		راهبردی تولید ملی با رویکرد اقتصاد مقاومتی طراحی شده است.
کیومرث حیدری و همکاران (۱۳۹۶)	داده‌بنیاد	این تحقیق نیز با استفاده از روش داده‌بنیاد بیانات رهبر انقلاب را تحلیل و د عوامل حمایت‌کننده تولید داخلی مؤثر در تحقق سیاست‌های اقتصادی از منظر ایشان را استخراج کرده است.
جمیل میلانی (۱۳۹۴)	پیمایشی، علّی	در این تحقیق ضمن بررسی شاخص‌های اقتصاد مقاومتی و رابطه آن با خودباوری ملی، نتیجه می‌گیرد که عملیاتی شدن اقتصاد مقاومتی، منجر به افزایش تولید ملی و کنترل تورم می‌شود.
مهرآرا، طیب نیا و دهنوی (۱۳۹۱)	پیمایشی، علّی	این تحقیق با هدف بررسی عوامل تأثیرگذار بر تورم در اقتصاد ایران طی دوره ۱۳۸۷-۱۳۳۸، نشان داده که در رژیم درآمدهای نفتی پایین، تکانه‌های مثبت نفتی، تأثیر بازدارنده‌ای بر تورم دارد، درحالی‌که اثر تکانه‌ها در رژیم درآمدهای نفتی بالا معنی‌دار نیست.
دهمرد و کسایی (۱۳۹۰)	پیمایشی، علّی	در این تحقیق، انتظارات تورمی و تنگناهای ساختاری از مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر تورم در اقتصاد ایران طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۳۸ معرفی می‌شود.
کميجانی و نقدی (۱۳۸۸)	پیمایشی، علّی	در این تحقیق با بررسی ارتباط متقابل بین تولید بخشی و تورم در اقتصاد ایران، مشخص شده که ریشه تورم در ایران فقط پولی نیست و مزمین بودن آن در ایران به متغیرهای واقعی مانند تولید بخشی نیز مربوط است و افزایش تولید در بلندمدت سبب کاهش تورم می‌شود.
جعفری صمیمی و قلی‌زاده کناری	پیمایشی، علّی	در این تحقیق با بررسی رابطه تورم و رشد اقتصادی در کشورهای درحال توسعه، نتیجه‌گیری می‌شود که

نویسندگان / سال انتشار	روش	یافته‌ها
(۱۳۸۶)		متغیرهایی همچون رشد صادرات کالاها و خدمات در کنار سیاست‌های کاهش حجم نقدینگی بر رشد اقتصادی اثر چشمگیری دارند.
دادگر، کشاورز و تیاترج (۱۳۸۵)	پیمایشی، علّی	این تحقیق با هدف بررسی رابطه بین تورم و رشد اقتصادی در ایران در بازه زمانی ۱۳۳۸ تا ۱۳۸۳ نشان می‌دهد که در یک دوره، یک رابطه علی یک‌طرفه بین تورم و رشد اقتصادی در ایران وجود دارد و در دوره دیگر، در دامنه‌ای از تورم ارتباط مثبتی بین آن و رشد برقرار است و در دامنه‌ای دیگر (و تا یک نرخ از تورم) رابطه خنثی و بعد از آن رابطه منفی می‌شود.
محنت‌فر و دهقانی (۱۳۸۸)	پیمایشی، علّی	این تحقیق نشان داد که متغیرهایی همچون نرخ ارز و میزان حجم پول، بر افزایش میزان تورم در اقتصاد ایران تاثیرگذار و معنادار هستند.

جدول ۲: پژوهش‌های نزدیک به پژوهش حاضر؛ مطالعات خارجی

نویسندگان / سال انتشار	روش	یافته‌ها
نارایان و همکاران ^۱ (۲۰۰۹)	پیمایشی، علّی	نتایج این تحقیق دربارهٔ ارتباط تورم و تولید در کشور چین طی دوره زمانی ۱۹۸۷ تا ۲۰۰۶ نشان می‌دهد که تلاطم تورم بالا، رشد تولید و میانگین تورم را کاهش می‌دهد و تلاطم تولید بالا، سبب افزایش رشد تولید می‌شود.
گریور و همکاران ^۲ (۲۰۰۴)	پیمایشی، علّی	نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که در آمریکا نا اطمینانی تورم، در افزایش بی‌ثباتی نرخ تورم مؤثر است و افزایش نا اطمینانی تورم به‌گونه‌ای معنادار، در کاهش رشد تولید نقش دارد. از سوی دیگر این نا اطمینانی رشد تولید بر رشد تولید تأثیرگذار است.
سلاسون و منگال ^۳ (۲۰۰۲)	پیمایشی، علّی	نتایج این تحقیق نشان داده که رشد نقدینگی تا سال ۲۰۰۰ عامل تورم در ایران به شمار می‌رود، اما بعد از آن به دلیل جذب نقدینگی از طریق سازوکارهایی همچون بورس، ارتباط بین رشد نقدینگی و تورم کمتر شده است.
فانتاس و دیگران ^۴ (۲۰۰۲)	پیمایشی، علّی	نتایج این تحقیق تورم و نا اطمینانی رشد تولید و ارتباط آن‌ها با تورم و رشد کشور ژاپن را در ۱۹۶۱ تا ۱۹۹۹ نشان می‌دهد که نرخ تورم بالا و نا اطمینانی تورم، منجر به کاهش رشد تولید می‌شود.
لونگانی و سویگل ^۵	پیمایشی، علّی	این تحقیق در بررسی ماهیت تورم در کشورهای درحال توسعه به این نتیجه دست یافته که عامل

1. Narayan, P. K., et al.

2. Grier, K., Henry, O., Olekalns, N., Shields, K.

3. Celasum & Mangal

4. Fountas, S., et al.

5. Loungani & Swagel

یافته‌ها	روش	نویسندگان / سال انتشار
ایجادکننده تورم در کشورهای مختلف یکسان نیست؛ در برخی از کشورها تورم انتظاری و در برخی دیگر، رشد حجم پول و رشد نرخ ارز منبع تورم است.		(۲۰۰۱)
نتایج این تحقیق نشان می‌دهد در تمامی کشورهای گروه (G-7) به دلیل سیاست‌های تثبیتی سیاست‌گذاران حوزه اقتصاد در حمایت از بخش تولید داخلی، نرخ تورم کاهشی است.	پیمایشی، علّی	گریپر و پری ^۱ (۱۹۹۸)
این تحقیق ارتباط بین تورم و تولید را در آمریکا نشان می‌دهد که نرخ‌های تورم بالاتر از چهار درصد اثر منفی کاهشی بر رشد تولید دارد.	پیمایشی، علّی	بنگا و دیگران ^۲ (۱۹۹۷)
این تحقیق با هدف بررسی رابطه بین تورم و رشد و تحول اقتصادی در ۱۲ کشور آمریکایی لاتین، طی دوره ۱۹۵۰ تا ۱۹۸۰ به این نتیجه دست می‌یابد که تورم بالا از موانع اصلی رشد تولید و تحول اقتصادی است.	پیمایشی، علّی	دی گریگوریو ^۳ (۱۹۹۳)
این تحقیق در بررسی رابطه تورم و تولید نشان می‌دهد که بین تورم و تولید ارتباط کوتاه‌مدتی مشاهده می‌شود و این ارتباط از نرخ متوسط تورم متأثر است.	پیمایشی، علّی	بال، منکیو و رومر ^۴ (۱۹۹۱)
در این تحقیق نشان داده شده که عدم تعادل مالی ناشی از عواملی همچون رشد حجم نقدینگی، بحران در تراز پرداخت‌ها و کاهش ارزش ارز ملی، عامل تورم در کشورهای در حال توسعه به شمار می‌رود.	پیمایشی، علّی	مونتیل ^۵ (۱۹۸۹)

1. Grier, K., Perry, M.

2. Banga, m & et al

3. De. Gregorio

4. Ball, Mankiw, & Romer

5. Montiel

۳. مبانی نظری

۳-۱. تورم

تورم در عمومی‌ترین تعریف خود به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن، سطح قیمت‌ها به‌طور مداوم و به‌مرور زمان افزایش می‌یابد (برانسون، ۱۳۹۳: ۱۳۸). از مهم‌ترین آسیب‌های تورم، عدم‌اطمینان از آینده فعالیت‌های اقتصادی است. در تبیین علت بروز تورم، نظریات مختلفی ارائه شده است. برخی تورم را ناشی از فشار تقاضا معرفی می‌کنند، با این توضیح که با افزایش تقاضا نسبت به عرضه در جامعه، سطح عمومی قیمت‌ها افزایش می‌یابد (باتلر، ۱۳۷۷: ۱۳۸). برخی نیز تورم را نتیجه فشار هزینه‌ها می‌دانند؛ چراکه افزایش هزینه‌های تولید، سبب افزایش قیمت‌ها می‌شود و این امر نیز منجر به کاهش تقاضا، کاهش تولید و افزایش بیکاری می‌گردد (طیب‌نیا، ۱۳۷۴: ۷۹). از نگاه برخی هم تورم ناشی از واردات در کشورهای درحال توسعه است، در واقع، تورم موجود در کشورهای صادرکننده به علت افزایش قیمت محصولات مصرفی، واسطه‌ای و مواد اولیه، به افزایش قیمت‌ها در کشور واردکننده منجر می‌گردد. در نظریه تورم ساختاری، ساختارها در کشورهای درحال توسعه زمینه‌ساز تورم تلقی می‌شوند. افزایش تقاضا به دلیل عدم تناسب با تولید در کشورهای درحال توسعه سبب افزایش قیمت‌ها می‌گردد؛ زیرا این امر زمینه‌ساز کاهش قدرت خرید دولت و بعد، افزایش کسری بودجه و استقرار از بانک مرکزی و افزایش چاپ پول و در نتیجه، افزایش تورم می‌شود (همان: ۱۰۹).

۳-۲. تولید

تولید به‌مثابه ستون فقرات نظام اقتصادی در هر اجتماع، به معنای تغییر شکل مواد اولیه در فرایند ساخت و تبدیل به کالا و محصول است؛ که سبب بهبود شاخص‌های اقتصادی و حفظ اقتصاد کشور در مقابل شوک‌های مختلف ناشی از تورم می‌شود؛ به عبارت دیگر، تولید از یک‌سو با کاستن از واردات و ایجاد تعادل میان عرضه و تقاضا موجب کنترل تورم می‌گردد و از سوی دیگر به لحاظ روانی سبب همبستگی در حوزه‌های مختلف می‌شود (بروس آر. بیتی، چالرز رابرت تیلور، مایلز جی. وات، ۱۳۹۷: ۱۳۶). رهبر انقلاب نیز تولید را بنیان و حلقه اساسی پیشرفت اقتصادی و مسیر تحقق استقلال اقتصادی می‌دانند. ایشان درباره نسبت مسئله تورم و تولید معتقدند:

«اگر ما توانستیم تولید داخلی را رونق ببخشیم، مسئله تورم حل خواهد شد؛ مسئله اشتغال حل خواهد شد و اقتصاد داخلی به معنای حقیقی کلمه استحکام خواهد پیدا کرد» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۱/۰۱/۰۱).

۳-۳. نسبت تورم و رشد تولید

دیدگاه‌ها و نظریات مختلفی درباره رابطه میان نرخ تورم و رشد تولید مطرح است. کلاسیک‌ها به انکار هرگونه ارتباط میان نرخ تورم و نرخ رشد تولید می‌پردازند (یاوری، ۱۳۹۶: ۱۴۲). کینزین‌ها بر وجود ارتباط مثبت میان افزایش نرخ تورم و افزایش رشد اقتصادی در کوتاه‌مدت تأکید دارند (تیمن و واینز، ۱۳۹۵: ۷۵) و نئوکلاسیک‌ها و ساختارگراها بر وجود ارتباط معکوس میان نرخ تورم و رشد تولید تأکید و تورم را عامل کاهش نرخ تولید معرفی می‌کنند (اوزان، ۱۳۹۳: ۹۷؛ میرجلیلی، ۱۳۹۳: ۶۹). در این میان، از منظر رهبر انقلاب میان نرخ تورم و تولید رابطه معناداری وجود دارد و با رونق تولید داخلی، مسئله تورم حل خواهد شد (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۱/۰۱/۰۱).

۳-۴. تحول اقتصادی

«تحول» در لغت به معنای تغییر و دگرگونی است (دهخدا، ۱۳۷۷: مدخل تحول) و در این پژوهش نیز منظور از تحول، ایجاد تغییر در جهت رفع عیب‌ها و نقاط ضعف است. برای تحقق تحول، نقاط ضعف شناسایی، برطرف و به نقاط قوت بدل می‌شود. بر این اساس تحول اقتصادی نیز به معنای تغییر بخش‌ها و نقاط معیوب در حوزه اقتصاد و تبدیل آن‌ها به نقاط قوت است (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۲/۰۱/۰۱). در این بین، مقاومت‌سازی اقتصاد یکی از مصادیق ایجاد تحول در عرصه اقتصادی به شمار می‌رود و چارچوب نظری این پژوهش برگرفته از راهبرد اقتصاد مقاومتی است. اصطلاح «اقتصاد مقاومتی» را نخستین بار رهبر انقلاب در شهریور ۱۳۸۹ به ادبیات اقتصادی کشور وارد کرده و پس از آن نیز فرموده‌اند: «اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در شرایط فشار، در شرایط تحریم، در شرایط دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تعیین‌کننده رشد و شکوفایی کشور باشد» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۶/۵/۱۳۹۱). از منظر رهبر انقلاب اقتصاد مقاومتی دارای ارکانی همچون مقاوم بودن اقتصاد، استفاده از همه ظرفیت‌های دولتی و مردمی، مدیریت منابع ارزی، مدیریت

مصرف و حمایت از تولید ملی است: «یک رکن دیگر اقتصاد مقاومتی، حمایت از تولید ملی است؛ صنعت و کشاورزی، بالاخره حمایت از تولید ملی، آن بخش درون‌زای اقتصاد ماست و به این بایستی تکیه کرد» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۱/۶/۲). «ما وقتی که اقتصاد مقاومتی را اعلام کردیم، گفتیم اقتصاد مقاومتی درون‌زا و برون‌گرا است. درون‌زا است؛ یعنی توان و استعداد و ظرفیت درونی بایستی در خدمت اقتصاد قرار بگیرد و البته برون‌گرا است، یعنی با همه کشورهای آماده ارتباطات اقتصادی هستیم» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۲/۱/۱).

مردمی‌سازی اقتصاد، تقویت بخش خصوصی، کاهش وابستگی به نفت، گسترش شرکت‌های دانش‌بنیان، حمایت از تولید ملی، اصلاح الگوی مصرف، بهره‌وری، مدیریت منابع ارزی، تنوع درآمدهای صادراتی، فعال کردن دیپلماسی اقتصادی، حفظ وحدت و انسجام ملی، بومی‌سازی فناوری، درون‌زا بودن و برون‌گرا بودن اقتصاد از مهم‌ترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی به شمار می‌رود (رستمی و بهرامی پور، ۱۳۹۷: ۱۰۲-۱۰۶). در مجموع می‌توان گفت که اقتصاد مقاومتی از منظر رهبر انقلاب بر چهار پایه اساسی «دانش‌بنیانی، درون‌زا و برون‌نگری، مردمی بودن و عدالت‌محوری» استوار است (احمدی، ۱۳۹۴):

- **دانش‌بنیانی:** «یکی از پایه‌های اساسی در اقتصاد مقاومتی اقتصاد دانش‌بنیان است. شرکت‌های دانش‌بنیان به فعالیت‌های اقتصادی دانش‌بنیان اساس کار می‌تواند قرار گیرد و استعداد برجسته می‌تواند در این خصوص کمک کند. شرکت‌های دانش‌بنیان یکی از بهترین مظاهر و یکی از مؤثرترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی است» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۱).

- **درون‌زا و برون‌نگری:** یک رکن دیگر اقتصاد مقاومتی، حمایت از تولید ملی است. حمایت از تولید ملی آن بخش از درون‌زایی اقتصاد ماست و به این بایستی تکیه کرد. اقتصاد مقاومتی به این معنا نیست که ما اقتصاد خود را محصور می‌کنیم و محدود می‌کنیم در خود کشور، درون‌زاست اما برون‌گراست. با اقتصاد کشورهای دیگر با قدرت مواجه می‌شود، بنابراین درون‌زاست اما درون‌گرا نیست

(خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۳/۰۱/۰۶). کاهش وابستگی از طریق افزایش تولید، کاهش وابستگی به نفت و گاز، رفع موانع کسب‌وکار تحرک دستگاه دیپلماسی و اقتصادی با شرکای اقتصادی، فرهنگ‌سازی جهت توسعه صادرات و محدودیت واردات و تقویت مصرف کالاهای داخلی، تغییر و اصلاح در روابط بومی، منطقه‌ای و جهانی و ایجاد پیوندهای مناسب، مدیریت مصرف و جلوگیری از اسراف‌گرایی از جمله مؤلفه‌های مورد تأکید رهبر انقلاب در درون‌زا نمودن اقتصاد است.

- **مردمی بودن:** «یکی از پایه‌های اساسی در اقتصاد مقاومتی، تکیه به مردم است. یکی از شرایط مهم، استفاده از ظرفیت‌های دولتی و مردمی است. هم از فکرها و اندیشه‌ها و راهکارهایی که صاحب‌نظران می‌دهند، استفاده کنید هم از سرمایه‌ها استفاده شود. به مردم هم باید واقعاً میدان داده شود.» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۱/۰۶/۰۲). رقابتی کردن اقتصاد، اهتمام به سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، عدم دخالت دولت در اقتصاد، توانمندسازی بخش خصوصی، تغییر در ساختارها، امیدبخشی، الهام‌بخشی و اعتمادسازی، تعامل و آموزش مردم جهت تولید، تغییر در نگرش‌ها و تقویت عزم و اراده ملی جهت پیشرفت فرهنگ‌سازی اقتصاد مقاومتی از طریق رسانه‌ها، آموزش و توانمندسازی منابع انسانی و فراهم کردن زمینه حضور جوانان خلاق در عرصه‌های اقتصاد از مؤلفه‌های مورد تأکید رهبر انقلاب در مردمی کردن اقتصاد است.

- **عدالت‌محوری:** «نمی‌شود ما کار اقتصادی درست و قوی بکنیم، اما با مفاسد مبارزه نکنیم؛ این واقعاً نشدنی است ... این کار لازمی است.» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۱/۰۶/۰۲). «این اقتصاد (مقاومتی) عدالت‌محور است. عدالت اقتصادی و اجتماعی در جامعه یکی از شاخص‌های مهم اقتصاد مقاومتی است؛ اما معنای آن این نیست که به شاخص‌های علمی موجود در دنیا هم بی‌اعتنا بشود، نخیر، به آن شاخص هم توجه شود، اما بر محور عدالت هم کار می‌شود. عدالت در

این بیان به معنای توزیع فقر نیست، بلکه به معنای تولید ثروت و ثروت ملی را افزایش دادن است.» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۳۹۳/۰۱/۰۶). مهار سوداگری و مبارزه با فساد اداری و اقتصادی، محرومیت‌زدایی و ایجاد فرصت برای برابر کردن درآمد و ثروت از جمله مؤلفه‌های مورد تأکید ایشان در عدالت محور بودن اقتصاد است.

۴. روش تحقیق

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ رویکرد، کیفی است و از روش تحلیل داده‌بنیاد بهره می‌برد. جامعه آماری این پژوهش بیانات و سخنرانی رهبر انقلاب در نوروز ۱۴۰۲ بوده که گزاره‌های مورد استناد از آن انتخاب شده است. روش داده‌بنیاد، نوعی از پژوهش کیفی است که در آن، با بهره‌گیری از دسته‌ای از داده‌ها، نظریه‌ای استخراج می‌شود. هدف از روش داده‌بنیاد تولید و ایجاد نظریه‌ای است که در سطحی گسترده، به تبیین فرایند، کنش یا کنش متقابل موضوعی با هویت مشخص می‌پردازد. کدگذاری مهم‌ترین اقدام برای مفهوم‌پردازی در پژوهش‌های کیفی همچون داده‌بنیاد است. در واقع با کدگذاری، پرسش‌های پژوهش هدایت و داده‌های خام کیفی به داده‌ها یا موادی قابل مدیریت و مفید تبدیل می‌شود. در گراند تئوری از سه مرحله کدگذاری (کدگذاری باز، محوری و گزینشی، انتخابی) برای تحلیل داده‌ها استفاده می‌گردد (کرسول^۱، ۲۰۰۲: ۱۲۸). از آنجا که یکی از اهداف این پژوهش طراحی یک الگوی نظری از بیانات نوروزی رهبر انقلاب در موضوع تحول اقتصادی بوده، روش داده‌بنیاد انتخاب شده است. بر همین اساس بیانات ایشان با استفاده از طرح نظام‌مند (G.T) (کوربین و استراوس^۲) و با تکنیک فرایند سه‌مرحله‌ای کدگذاری باز، محوری و انتخابی بررسی و تحلیل می‌شود.

۵. یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش در قالب چهار جدول زیر ارائه می‌گردد که به ترتیب مفاهیم، مقولات فرعی، مقولات اصلی و مدل‌سازی را در بر می‌گیرد.

1. Creswell

2. Corbyn and Strauss

جدول ۳: مفاهیم (نمونه کدگذاری باز)

مفاهیم	متن سخنرانی
<p>تحول به معنای تغییر حال و وضع ضمن درخواست از خداوند متعال، در گرو تلاش است.</p>	<p>«بحث امروز من عبارت است از تحوّل، یعنی تغییر حال، تغییر وضع. البته از خدا باید خواست، لکن باید تلاش کرد. دعا و تضرع و طلب از خدای متعال غالباً آن وقتی اجابت می‌شود که انسان در راه آنچه از خدا خواسته است قدم بردارد. برای شفای بیماری‌تان دعا می‌کنید، لکن به پزشک هم مراجعه می‌کنید و خدای متعال دعای شما را اجابت می‌کند. ما تحوّل را از خدا می‌خواهیم، لکن بایستی خودمان هم تلاش کنیم؛ تلاش ما است که موجب می‌شود خدای متعال تفضلاتش را شامل حال ما بکند و این مطلوب را برآورده کند» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۲).</p>
<p>- طرح مسئله تحول با مردم موجب فعال شدن اندیشه‌های نو و تحقق آن است.</p>	<p>«مسائل اساسی باید با افکار عمومی مطرح بشود، افکار عمومی با نیازهای اساسی آشنا بشوند؛ اندیشه‌ها فعال خواهد شد. اندیشه‌های نو، جوان‌های صاحب فکر درباره مسائل مهمی که با افکار عمومی مطرح می‌شود، فعال می‌شوند، آن را به نصاب لازم می‌رسانند؛ لذا مسائل مهم را، از جمله همین مسئله تحول را مطرح می‌کنیم. اگر افکار عمومی استقبال نکند از یک فکر، این فکر به عمل و تحقق نمی‌رسد؛ صرفاً یک امواجی در فضا خواهد بود، یک چیزی انسان می‌گوید، بعد هم فراموش می‌شود؛ یا چند سطر بر روی کاغذ. برای اینکه خواسته‌ها و مطالبات بزرگ تحقق پیدا بکند، باید با مردم با صاحبان فکر، با افکار عمومی مردم مطرح بشود» (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۲).</p>
...	...

جدول ۴: مقولات فرعی (کدگذاری محوری)

مفاهیم	مقوله محوری فرعی
تحول به معنای تغییر حال و وضع ضمن درخواست از خداوند متعال، در گرو تلاش است.	تحول در گرو تلاش
طرح مسئله تحول با مردم موجب فعال شدن اندیشه‌های نو و تحقق آن است.	ضرورت طرح مسئله تحول
تغییر هویت جمهوری اسلامی هدف اصلی دشمنان از طرح مفهوم «تحول ساختاری»، «تغییر» «انقلاب» است. تسلط سیاسی و اقتصادی بر ایران هدف از تغییر هویت است.	تغییر هویت جمهوری اسلامی هدف دشمنان از تحول سلطه هدف دشمنان از تغییر هویت
تحول ناظر به تغییر بخش‌ها و نقاط معیوب در نظام اسلامی و جامعه ایرانی است.	تحول ناظر به تغییر نقاط معیوب در نظام اسلامی و جامعه ایرانی
لازمه پیمودن مسیر تحول، اعتماد به نفس ملی است.	اعتماد به نفس ملی لازمه پیمودن مسیر تحول
لازمه طی کردن مسیر تحول، هوشیاری است.	هوشیاری، لازمه طی کردن مسیر تحول
هوشیاری مستلزم شناسایی و مراقبت از نقاط قوت نظام است.	ضرورت شناسایی و مراقبت از نقاط قوت نظام
از نقاط قوت بارز کشور «بنیه درونی قوی و مستحکم ملت ایران» است. بنیه درونی قوی و مستحکم ملت ایران خنثی‌کننده توطئه‌های دشمنان است. بنیه درونی قوی و مستحکم ملت ایران عامل پیشرفت‌های بزرگ است.	بنیه درونی قوی و مستحکم ملت ایران از نقاط قوت کشور بنیه درونی قوی و مستحکم ملت ایران عامل پیشرفت و خنثی‌کننده توطئه‌های دشمنان
در هر تحول باید روی نقاط قوت تکیه کرد. تحول ناظر به تغییر نقاط ضعف است.	تغییر نقاط ضعف با تکیه بر نقاط قوت
اقتصاد، در رأس نقاط ضعف کشور است.	اقتصاد رأس نقاط ضعف کشور

مفهوم محوری فرعی	مفاهیم
تصدی‌گری افراطی دولتی مهم‌ترین مشکل اقتصاد	تصدی‌گری افراطی دولتی مهم‌ترین مشکل اقتصاد است.
لزوم واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم	عدم‌واگذاری مدیریت اقتصادی به مردم یکی از عیوب بزرگ اقتصاد ایران است. مدیریت‌های اقتصادی به مردم واگذار شود.
وابستگی به صادرات نفت خام، عیب دیگر اقتصاد لزوم جدا کردن اقتصاد ایران از صادرات نفت خام و جایگزینی صادرات غیرنفتی	عیب مهمی دیگر اقتصاد ما وابستگی به صادرات نفت خام است. لزوم جدا کردن اقتصاد ایران از صادرات نفت خام لزوم پرداختن به صادرات غیرنفتی
وابستگی به دلار یکی دیگر از مشکلات اقتصاد لزوم قطع وابستگی به دلار از طریق معامله با پول‌های محلی	وابستگی به دلار یکی از مشکلات اقتصاد ایران است. قطع وابستگی به دلار و معامله با پول‌های محلی راهکار حل مشکل است.
ضرورت رشد مستمر و سریع برای بهبود وضع اقتصاد افزایش تولید با کمک مردم لازمه تحقق رشد مستمر و سریع وظیفه مسئولان اعتمادسازی و ترغیب مردم به ایفای نقش مؤلّد در اقتصاد	رشد مستمر و سریع برای بهبود وضع اقتصاد کشور لازم است. افزایش تولید با کمک مردم لازمه تحقق رشد مستمر و سریع است. وظیفه مسئولان اعتمادسازی و ترغیب مردم به ایفای نقش مؤلّد در اقتصاد است.
بهبود وضع معیشت و تورم با استفاده از توانایی ملت در اقتصاد مهار تورم در گرو افزایش تولید با مشارکت مردم	با استفاده از توانایی ملت در اقتصاد، وضع معیشت و تورم بهتر می‌شود. مهار تورم در گرو افزایش تولید با مشارکت مردم است.
یافتن راه‌های مشارکت مردم در مسائل اقتصادی وظیفه مسئولان و صاحب‌نظران اقتصادی	مسئولان و صاحب‌نظران اقتصادی، راه‌های مشارکت عموم مردم در مسائل اقتصادی را پیدا کنند.

مفهوم	مفاهیم
<p>ضرورت نشان دادن نقشه ورود مردم در حوزه اقتصادی ایجاد شرکت‌های کوچک و کمک به شرکت‌های کوچک از مصادیق ورود مردم در حوزه اقتصاد</p>	<p>باید نقشه ورود مردم در حوزه اقتصادی را به مردم نشان داد. ایجاد شرکت‌های کوچک و کمک به شرکت‌های کوچک از مصادیق ورود مردم در حوزه اقتصاد است.</p>
<p>کم‌تحرکی در تجارت خارجی یکی دیگر از مشکلات اقتصاد لزوم افزایش تجارت خارجی لزوم اصلاح روش‌های نادرست در تجارت خارجی</p>	<p>کم‌تحرکی در تجارت خارجی یکی از مشکلات اقتصاد ایران است. لازم است تجارت خارجی را افزایش دهیم. روش‌های نادرست در تجارت خارجی اصلاح شود.</p>
<p>کمک بنگاه‌های کوچک و کارخانجات بزرگ دانش‌بنیان به تحول در تجارت خارجی</p>	<p>ایجاد بنگاه‌های کوچک، دانش‌بنیان کردن کارخانجات بزرگ به تحول در تجارت خارجی کمک می‌کند.</p>
<p>لزوم توجه کامل و سنجیده‌تر به سیاست‌های کلی تقنین در قانون‌گذاری مجلس</p>	<p>سیاست‌های کلی تقنین در قانون‌گذاری مجلس باید به شکل کامل و سنجیده‌تر توجه شود.</p>
<p>کسری بودجه از مشکلات اقتصادی</p>	<p>کسری بودجه یکی از بلاهای بزرگ اقتصادی است</p>
<p>تقویت نقاط قوت و برطرف کردن نقاط ضعف هدف حرکت تحولی ضربه زدن به نقاط قوت، هدف دشمنان اسلام و جمهوری اسلامی</p>	<p>هدف این حرکت تحولی، تقویت نقاط قوت و برطرف کردن نقاط ضعف است. هدف دشمنان اسلام و جمهوری اسلامی ضربه زدن به نقاط قوت است.</p>
<p>حمله به باورهای دینی و سیاسی، هدف دشمنان در جنگ ترکیبی</p>	<p>هدف دشمنان در جنگ ترکیبی، حمله به باورهای دینی و سیاسی است.</p>
<p>اسراف یکی از عیوب مردم ایران</p>	<p>اسراف یکی از عیوب مردم ایران است.</p>
<p>تجمل‌گرایی افراطی از مشکلات بین مردم</p>	<p>یکی از مشکلات دیگر بین مردم تجمل‌گرایی افراطی است</p>

مفاهیم	مقوله محوری فرعی
یکی دیگر از عیوب مهم ما عدم تعصب درباره تولیدات داخلی است.	عدم تعصب به تولیدات داخلی، از عیوب مردم
عدم اغماض و گذشت در اختلاف نظرهای کوچک یکی دیگر از مشکلات مردم است.	عدم اغماض و گذشت در اختلاف نظرهای کوچک یکی دیگر از مشکلات مردم.
در کنار بیان ضعف‌ها بایستی امیدآفرینی هم بشود.	لزوم امیدآفرینی در کنار بیان ضعف‌ها.

جدول ۵: مقولات اصلی (کدگذاری گزینشی)

مقوله اصلی	مقوله محوری فرعی
تغییر نقاط ضعف با تکیه بر نقاط قوت در نظام اسلامی و جامعه ایرانی	تحول ناظر به تغییر نقاط معیوب در نظام اسلامی و جامعه ایرانی
	تغییر نقاط ضعف با تکیه بر نقاط قوت
	ضرورت طرح مسئله تحول
	تقویت نقاط قوت و برطرف کردن نقاط ضعف هدف حرکت تحولی
ضربه زدن به نقاط قوت	تغییر هویت جمهوری اسلامی هدف دشمنان از تحول
	سلطه هدف دشمنان از تغییر هویت
	ضربه زدن به نقاط قوت، هدف دشمنان اسلام و جمهوری اسلامی
	حمله به باورهای دینی و سیاسی، هدف دشمنان در جنگ ترکیبی
تلاش	تحول در گرو تلاش
اعتماد به نفس ملی	اعتماد به نفس ملی لازمه پیمودن مسیر تحول
هوشیاری در مراقبت از نقاط قوت کشور	هوشیاری، لازمه طی کردن مسیر تحول
	ضرورت شناسایی و مراقبت از نقاط قوت نظام
	بنیه درونی قوی و مستحکم ملت ایران از نقاط قوت کشور
	بنیه درونی قوی و مستحکم ملت ایران عامل پیشرفت و خنثی کننده توطئه‌های دشمنان
اقتصاد رأس نقاط ضعف	اقتصاد رأس نقاط ضعف کشور
تصدی‌گری افراطی دولتی	تصدی‌گری افراطی دولتی مهم‌ترین مشکل اقتصاد

مقوله اصلی	مقوله محوری فرعی
واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم	لزوم واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم
وابستگی به صادرات نفت خام	وابستگی به صادرات نفت خام، عیب دیگر اقتصاد
صادرات غیرنفتی	لزوم جدا کردن اقتصاد ایران از صادرات نفت خام و جایگزینی صادرات غیرنفتی
وابستگی به دلار	وابستگی به دلار یکی دیگر از مشکلات اقتصاد
معامله با پول‌های محلی	لزوم قطع وابستگی به دلار از طریق معامله با پول‌های محلی
رشد مستمر و سریع از طریق افزایش تولید با کمک مردم	ضرورت رشد مستمر و سریع برای بهبود وضع اقتصاد
	افزایش تولید با کمک مردم، لازمه تحقق رشد مستمر و سریع
	بهبود وضع معیشت و تورم با استفاده از توانایی ملت در اقتصاد
	مهار تورم در گرو افزایش تولید با مشارکت مردم
اعتمادسازی و ترغیب مردم در تولید	وظیفه مسئولان اعتمادسازی و ترغیب مردم به ایفای نقش مؤثر در اقتصاد
لزوم نشان دادن راه‌های مشارکت مردم	یافتن راه‌های مشارکت مردم در مسائل اقتصادی وظیفه مسئولان و صاحب‌نظران اقتصادی
	ضرورت نشان دادن نقشه ورود مردم در حوزه اقتصادی
	ایجاد شرکت‌های کوچک و کمک به شرکت‌های کوچک از مصادیق ورود مردم در حوزه اقتصاد
کم‌حرکی در تجارت خارجی	کم‌حرکی در تجارت خارجی یکی دیگر از مشکلات اقتصاد
	لزوم اصلاح روش‌های نادرست در تجارت خارجی
افزایش تجارت خارجی	لزوم افزایش تجارت خارجی
ایجاد بنگاه‌های کوچک، دانش‌بنیان کردن کارخانجات بزرگ	کمک بنگاه‌های کوچک و کارخانجات بزرگ دانش‌بنیان به تحول در تجارت خارجی
توجه کامل به سیاست‌های کلی تقنین در قانون‌گذاری مجلس	لزوم توجه کامل و سنجیده‌تر به سیاست‌های کلی تقنین در قانون‌گذاری مجلس
کسری بودجه	کسری بودجه یکی دیگر از مشکلات اقتصادی
اسراف	اسراف یکی از عیوب مردم ایران

مقوله اصلی	مقوله محوری فرعی
تجمل‌گرایی	تجمل‌گرایی افراطی یکی دیگر از مشکلات بین مردم
عدم تعصب نسبت به تولیدات داخلی	عدم تعصب درباره تولیدات داخلی، یکی دیگر از عیوب مردم
لزوم امیدآفرینی	لزوم امیدآفرینی در کنار بیان ضعف‌ها

جدول ۶: مدل‌سازی

موضوع	جایگاه در مدل پارادایمی	مقوله اصلی
تغییر نقاط ضعف در نظام اسلامی و جامعه ایرانی با تکیه بر نقاط قوت تحول در اقتصاد	عوامل مؤثر	واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم
		صادرات غیرنفتی
		معامله با پول‌های محلی
		افزایش تولید با کمک مردم
		افزایش تجارت خارجی
	متغیرهای زمینه‌ساز	اعتماد به نفس ملی
		هوشیاری در مراقبت از نقاط قوت کشور
		تلاش
		اعتمادسازی و ترغیب مردم در تولید
		نشان دادن راه‌های مشارکت مردم
		ایجاد بنگاه‌های کوچک، دانش‌بنیان کردن کارخانجات بزرگ
		توجه کامل به سیاست‌های کلی
		تقنین در قانون‌گذاری مجلس
	لزوم امیدآفرینی در کنار بیان ضعف‌ها	
	متغیرهای بازدارنده	آسیب دیدن نقاط قوت
		تصدی‌گری افراطی دولتی
		وابستگی به صادرات نفت خام

موضوع	جایگاه در مدل پارادایمی	مقوله اصلی
		وابستگی به دلار
		کم‌حرکی در تجارت خارجی
		کسری بودجه
		اسراف
		تجمل‌گرایی
		عدم تعصب نسبت به تولیدات داخلی
	نتایج و پیامدها	مهار تورم
		بهبود وضعیت معیشت
		بهبود وضعیت اقتصاد

۶. مقولات اصلی در مدل نظری تحول اقتصادی از منظر رهبر انقلاب

در این بخش، مقولات اصلی مدل نظری تحول اقتصادی به‌اختصار توصیف و تبیین می‌شود.

۱-۶. واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم/کاهش تصدی‌گری

افراطی دولت

علم اقتصاد پیوسته بر این مسئله تأکید می‌کند که گرایی به کارایی و بهره‌وری در بخش خصوصی همواره به دلایلی مانند انگیزه‌های قوی‌تر برای سودآوری، بیشتر از مدیریت دولتی است و باید جایگاه مدیریتی دولت در صنایع مختلف و تصدی‌گری مستقیم، به بخش نظارت تغییر کند. تجربه کشورهای توسعه‌یافته نیز نشان داده است که واگذاری اقتصاد و بخش‌های دولتی به مردم و بخش خصوصی واقعی، زمینه‌ساز مشارکت گسترده‌تر آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی و افزایش سهم مردم از منافع اقتصادی است و در نتیجه تقویت بخش خصوصی و واگذاری سهم بیشتری از اقتصاد به مردم، می‌تواند به رونق تولید، ایجاد اشتغال، افزایش صادرات و در نهایت رشد و پیشرفت اقتصادی کشور کمک کند. به همین دلیل است که رهبر انقلاب از یک‌سو بر کاهش تصدی‌گری دولت در اقتصاد و از سوی دیگر بر مشارکت

مردم در اقتصاد و تولید کشور و واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم تأکید می‌کنند. از جمله مصادیق واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم می‌توان به مدیریت مردم در قالب شرکت‌های تعاونی، شرکت‌های دانش‌بنیان، بنگاه‌های کوچک اقتصادی و نیز واگذاری اجرای پروژه‌های ملی و استانی به سرمایه‌گذاران خصوصی اشاره کرد.

۶-۲. صادرات غیرنفتی / وابستگی به صادرات نفت خام

موضوع اقتصاد بدون نفت از موضوعات پرتکرار سخنان رهبر انقلاب طی سه دهه اخیر بوده است. ایشان در موارد متعددی ضمن اشاره به پیامدهای وابستگی به درآمدهای حاصل از صادرات نفت، بر قطع وابستگی به آن و در مقابل، افزایش صادرات غیرنفتی تأکید داشته‌اند. صادرات کشورهای نفت‌محور عموماً به دو بخش صادرات محصولات نفتی و صادرات محصولات غیرنفتی تقسیم می‌شود. صادرات نفتی که بخش عمده‌ای از اقتصاد کشورهایی مانند ایران را تشکیل می‌دهد، به معنی فروش نفت خام و محصولات نفتی پالایشی به سایر کشورها است؛ اما صادرات غیرنفتی صادرات محصولات پتروشیمی و سایر کالاها و خدمات (به‌ویژه محصولات کشاورزی، خدمات مهندسی، پزشکی و بهداشتی، سنگ‌های معدنی، صنایع دستی و محصولات فناورمحور دانش‌بنیان) است. فعال شدن سازمان‌های توسعه تجارت و معاونت اقتصادی در وزارت امور خارجه به‌منظور بازاریابی فعال و استفاده از رایزنان کارآمد در بخش تجاری یکی از مهم‌ترین اقدامات در حوزه صادرات غیرنفتی خواهد بود. در این راستا نشست‌های مستمر میان مسئولان و فعالان اقتصادی کشورهای هدف (به‌ویژه همسایگان و کشورهای همسو) با هدف توسعه همکاری‌های تجاری و بی‌اثر کردن تحریم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ایجاد بازارهای جایگزین که امکان مبادله با آن‌ها در شرایط تحریم وجود داشته، سود متقابل تجاری در روابط دو کشور نهفته باشد از جمله اقداماتی است که برای توسعه صادرات غیرنفتی باید مورد توجه قرار گیرد.

بنابراین، کاهش وابستگی به صادرات نفتی از یک‌سو و توسعه صادرات غیرنفتی از سوی دیگر، زمینه رشد و رونق تولید کالاها و خدمات غیرنفتی را در کشور فراهم می‌کند.

۳-۶. معامله با پول‌های محلی / وابستگی به دلار

معامله با پول‌های محلی رویکرد جدیدی در ساختار تجارت بین‌المللی به شمار می‌رود که پس از بحران مالی در سال ۲۰۰۷ میان کشورهای مختلف رایج شده است. این کشورها با ایجاد یک پیمان پولی دوجانبه، در مبادلات خود ارزهای ملی خود را جایگزین پول‌های رایج مانند دلار و یورو می‌کنند. در این رویکرد جدید، تجارت با استفاده از پول‌های محلی انجام می‌شود و به جای استفاده از یک پول واسط مانند دلار و یورو، از پول کشورهای مبدأ و مقصد تجارت استفاده می‌شود و دیگر دلار واسط تجاری قرار نمی‌گیرد (پژوهشکده پولی و بانکی، ۱۳۹۳). بر این اساس جمهوری اسلامی ایران نیز می‌تواند برای خنثای تحریم‌ها، به‌ویژه تحریم دلار، از این ظرفیت استفاده کند و با ایجاد پیمان دوجانبه با دیگر کشورها، معاملات خود را با پول‌های محلی انجام دهد. از آنجا که وابستگی به دلار و نوسانات کمی و قیمتی آن، یکی از عوامل اثرگذار در افزایش قیمت‌ها و سپس افزایش تورم و کاهش تولید در کشور است، معامله با پول‌های محلی می‌تواند در حل این مسئله و مشکل راه گشا باشد.

۴-۶. افزایش تولید با کمک مردم

از دیدگاه رهبر انقلاب مردم ظرفیت و توانایی زیادی دارند و فعالیت‌های تولیدی بخش خصوصی و آنچه مردم به‌خصوص جوانان با سرمایه خود و با ابتکار انجام می‌دهند بسیار شگفت‌آور است؛ و این امر، نشان‌دهنده ظرفیت بالای توان مردمی در تولید و در ابتکارات اقتصادی است. برای همین، باید از این توانایی‌ها در بخش‌های مختلف تولیدی اعم از صنایع بزرگ، صنایع کوچک و صنایع دستی استفاده کرد.

۵-۶. افزایش تجارت خارجی / کم‌ترکی در تجارت خارجی

به عقیده رهبر انقلاب کم‌ترکی در تجارت خارجی یکی از مشکلات مهم اقتصاد کشور به شمار می‌آید. ایشان معتقدند با توجه به ظرفیت بالای تولید کشور در بخش‌های مختلف کشاورزی و صنعتی و نیز وسعت بسیار زیاد بازارهای جهانی، با افزایش تجارت خارجی می‌توان از این ظرفیت‌ها استفاده کرد و ناظر به نیازها و درخواست‌ها در بازارهای منطقه و جهان، تولید را افزایش داد. این امر در گرو اصلاح روش‌های نادرست و اتخاذ روش‌های نوین در تجارت خارجی است. با این هدف، برداشتن گام‌هایی اساسی ضرورت دارد که عبارت‌اند از: نخست، اصلاحات ساختاری

همچون اصلاح و تقویت قوانین و مقررات، فرایندها و سامانه‌های تجارت خارجی؛ دوم، شناسایی بخش‌های دارای مزیت در اقتصاد کشور و سامان‌دهی تولیدات با فناوری پیشرفته در آن بخش‌ها توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت و گام سوم، در راستای انتقال فناوری استفاده از روش‌های مختلف از جمله فعال شدن دستگاه دیپلماسی کشور است تا بتوان با کاهش مشکلات تحریمی، واردات فناوری موردنیاز برای جهش تولید را تسهیل کرده، سطح رقابت‌پذیری کالاهای داخلی را در حد قابل‌قبولی در سطح استانداردهای رقابت‌پذیر بین‌المللی ارتقا داد. بازاریابی فعال گام دیگری است که نیازمند فعال شدن حداکثری سازمان توسعه تجارت و معاونت اقتصادی وزارت امور خارجه کشور است. این دو سازمان باید با اتکا به رایزنان بازرگانی کارآمد و متخصص، بازاریابی فعال صادراتی را در خصوص محصولات داخلی انجام دهند. همچنین تلاش‌های دیپلماتیک، از جمله نشست‌های مستمر، ادواری و مشترک مسئولان و فعالان اقتصادی ایران و کشورهای عمده طرف تجاری جهت تبادل نظر و امکان‌سنجی نحوه و زمینه‌های همکاری‌های تجاری، برای بی‌اثر کردن تحریم‌ها دارای اهمیت کلیدی است. وجود بازارهای جایگزین که امکان مبادله با آن‌ها در شرایط تحریم وجود داشته باشد و همکاری و عضویت در اتحادیه‌های منطقه‌ای دارای سود متقابل تجاری برای طرفین و شناسایی بازارهای جایگزین برای بازارهای فعلی و گسترش روابط تجاری برای محصولات داخلی نیز می‌تواند بسیار مؤثر باشد. البته در این بین لازم است به مشکلات مربوط به حوزه نقل‌وانتقال ارز، زیرساخت‌های موردنیاز حمل‌ونقل، تبادلات بانکی و ... که بر حجم تجارت مؤثر هستند، توجه داشت (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۹).

۶-۶. اعتماد به نفس ملی

«اعتماد به نفس ملی»، به معنای اعتماد یک ملت به استعدادها و توانایی‌های خود، از موضوعات اساسی، راهبردی و حیاتی برای هر اجتماع به شمار می‌آید. اعتماد به نفس ملی در واقع از لوازم تحقق اقدامات تحولی از جمله بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و رونق بخشیدن به تولید در یک جامعه است. اعتماد به نفس ملی همچنین از موضوعات پرتکرار مورد تأکید رهبر انقلاب است؛ چراکه در منظومه فکری ایشان از ملزومات مهم رشد و موفقیت جامعه در عرصه تولید ملی به شمار می‌رود.

۶-۷. اعتمادسازی و ترغیب مردم در تولید

«اعتمادسازی» یکی از مهم‌ترین وظایف نهادهای حاکمیتی در قوای سه‌گانه، در راستای ترغیب مردم برای نقش‌آفرینی در فرایند تولید است. فراهم‌سازی زیرساخت‌های تقنینی از سوی قوه مقننه، تأمین مالی و ارائه تسهیلات بانکی و صدور مجوزهای لازم و زمینه‌سازی فروش و صدور محصولات از سوی قوه مجریه و نیز حمایت‌های قضایی قوه قضائیه از اقدامات نهادهای حاکمیتی در جهت ایجاد اعتماد برای ترغیب بخش خصوصی در سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی تولیدی در کشور به شمار می‌رود. موضوع اعتماد و ترغیب مردم در فرایند تولید به‌اندازه‌ای قابل‌توجه است که رهبر انقلاب اعتمادسازی را کلید راهگشای مشارکت مردم و مشارکت مردم را شاه‌کلید رونق تولید در کشور معرفی می‌نماید. (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۲)

۶-۸. نشان دادن راه‌های مشارکت مردم

یکی از مصادیق جذب مشارکت مردم در اقتصاد، حمایت قانونی دولت از شرکت‌های تعاونی تولیدی است. در این راستا نهادهای مالی همچون صندوق توسعه تعاون و بانک توسعه تعاون می‌توانند از بخش تعاونی حمایت مالی نمایند (منظور، ۱ فروردین ۱۴۰۳). حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان قبل از تأسیس، حین انجام و پس از تولید محصول، یکی دیگر از مصادیق نشان دادن راه‌های مشارکت مردم در اقتصاد است. از منظر رهبر انقلاب مسئولان قوای سه‌گانه وظیفه دارند که با ارائه امکانات به این شرکت‌ها و نیز خرید محصولات آن‌ها از شرکت‌های دانش‌بنیان تولید کننده حمایت کنند. (خامنه‌ای، بیانات: ۱۴۰۲)

۶-۹. ایجاد بنگاه‌های کوچک، دانش‌بنیان کردن کارخانجات بزرگ

واحدهای تولیدی کوچک و متوسط در اقتصاد کشورها می‌توانند موتور پایدار رشد اقتصادی باشند. بر این اساس دولت موظف است زمینه ایجاد این بنگاه‌ها را فراهم کند. تسهیل صدور مجوزها و تأمین مالی توسط بانک‌ها از اقدامات مؤثر برای تسهیل ایجاد بنگاه‌های کوچک است. همچنین برای افزایش کیفیت و کمیت محصولات و نیز افزایش بهره‌وری و کارایی، لازم است کارخانجات بزرگ کشور به دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی کشور متصل شوند و با شرکت‌های دانش‌بنیان همکاری داشته باشند.

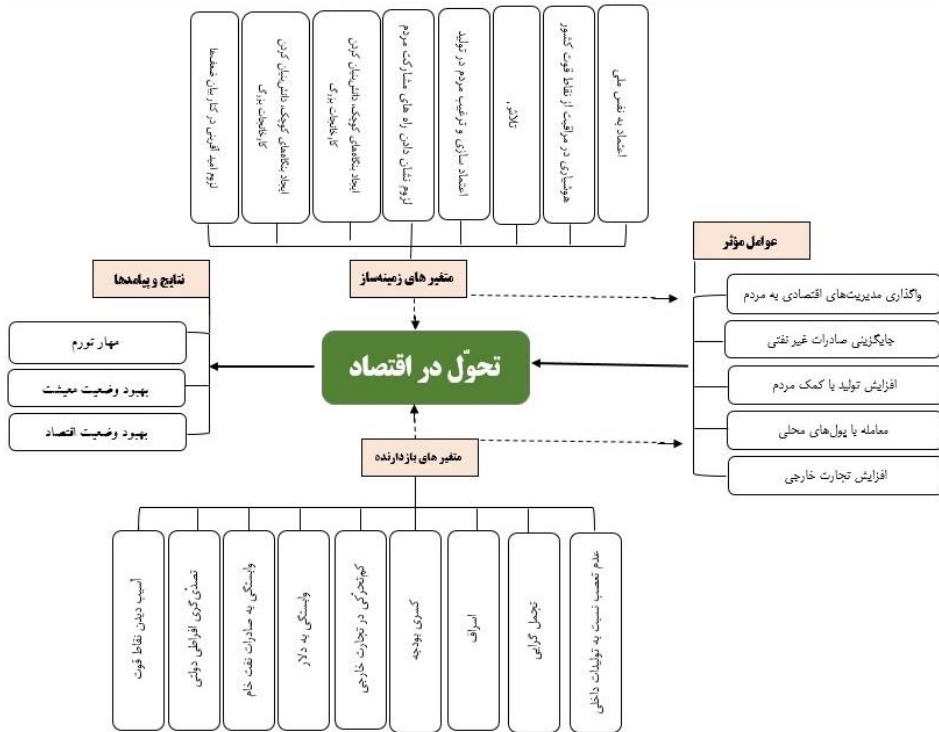
۱۰-۶. توجه کامل به سیاست‌های کلی تقنین در قانون‌گذاری مجلس

سیاست‌های کلی قانون‌گذاری از نگاه رهبر انقلاب، راهکاری برای حل مشکلات فرایند تولید و ترسیم آینده‌ای روشن در نظام تقنینی کشور در حوزه تولید تلقی می‌شود. به همین علت، ایشان سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری را در مهر ۱۳۹۸ ابلاغ کردند. به موجب بند نخست اصل یکصدودهم قانون اساسی، تعیین سیاست‌های کلی نظام بر عهده رهبر است. مفهوم سیاست‌های کلی یا سیاست‌گذاری در نظام حقوق عمومی به معنای تعیین روش و رویکرد است. سیاست‌گذاری (Policy Making) با قانون‌گذاری یا قاعده‌گذاری تفاوت دارد. در حقیقت از نظر حقوقی سیاست‌گذاری تعیین رویکرد کلی نظام در خصوص یک مسئله کلان بوده که در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران بر عهده رهبر کشور گذاشته شده است. سیاست‌های کلی پس از تصویب و ابلاغ از طرف رهبر، باید به‌عنوان یک هنجار بالادستی و فرادستی در دستگاه‌های مربوط و قوای سه‌گانه اعمال و اجرایی شود (مهجری، ۱۳۹۸: ۱).

۱۱-۶. کسری بودجه

«کسری بودجه»^۱ یکی از متغیرهای بازدارنده در تحول اقتصادی است. کسری بودجه به موقعیتی گفته می‌شود که در یک بازه زمانی معین (اغلب یک‌ساله)، میزان هزینه‌های دولت بیشتر از درآمدهای آن شود. به عبارتی دیگر، هنگامی که دولت بیشتر از درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها خرج کند، با کسری بودجه روبه‌رو می‌شود. تورم، کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی از جمله پیامدهای کسری بودجه است؛ بنابراین با توجه به اینکه کسری بودجه یکی از دلایل اصلی افزایش پایه پولی، نقدینگی و در نتیجه، تورم بوده، بررسی خط فکری رهبر انقلاب نشان می‌دهد، ایشان همواره بر اهمیت اصلاح ساختار بودجه تصریح داشته و کسری بودجه را به «ام‌الخبائث» و ریشه بسیاری از مشکلات اقتصاد تعبیر کرده‌اند.

^۱ Budget balance

شکل ۱: مدل نظری تحول اقتصادی مبتنی بر بیانات رهبر انقلاب در نوروز ۱۴۰۲

نتیجه‌گیری

در این مقاله با هدف تبیین بیانات رهبر انقلاب در نوروز ۱۴۰۲، درباره تحول اقتصادی و استنباط مدل نظری از بیانات ایشان، با کاربست روش داده‌بنیاد نتایج زیر به دست آمد:

۱) از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر انقلاب، برای ایجاد تحول اقتصادی باید هم‌زمان به عوامل داخلی و خارجی مؤثر در آن توجه کرد و واگذاری مدیریت‌های اقتصادی به مردم و افزایش تولید با کمک آنان از مهم‌ترین عوامل داخلی برای ایجاد تحول اقتصادی به شمار می‌رود که این مهم با کاهش تصدی‌گری دولت در اقتصاد از یک‌سو و مشارکت دادن مردم در قالب بخش خصوصی و تعاونی در مدیریت بخش‌های مختلف اقتصاد از سوی دیگر حاصل می‌شود. جایگزینی صادرات غیرنفتی، معامله با پول‌های

محلی و افزایش تجارت خارجی از مهم‌ترین عوامل خارجی در ایجاد تحول اقتصادی از دیدگاه رهبر انقلاب محسوب می‌شوند. کاهش وابستگی به درآمد حاصل از فروش نفت و گذار از صادرات تک‌محصولی نفتی و جایگزین ساختن محصولات غیرنفتی، همواره مورد تأکید ایشان، به‌ویژه در راهبرد اقتصاد مقاومتی بوده است. ایشان دلار زدایی در تجارت خارجی و در مقابل، معامله با ارزهای محلی را در خنثی‌سازی تحریم‌ها و زمینه‌سازی افزایش تجارت خارجی مؤثر دانسته‌اند.

۲) از منظر رهبر انقلاب اعتماد به نفس ملی، هوشیاری و تلاش، از جمله متغیرهای لازم برای فراهم ساختن زمینه‌های حرکت در مسیر تحول اقتصادی به شمار می‌رود. به اعتقاد ایشان توجه به بنیۀ درونی قوی و مستحکم ملت ایران که عامل پیشرفت و خنثی‌کننده توطئه‌های دشمنان از ابتدای انقلاب اسلامی تاکنون بوده است و مراقبت از آن نقاط قوت، ضمن تقویت اعتماد به نفس ملی و روحیۀ «ما می‌توانیم» و مبتنی بر آن، داشتن تلاش و پشتکار، زمینه‌ساز تحول اقتصادی در ایران اسلامی خواهد شد. از نظر ایشان در این مسیر، مسئولان و صاحب‌نظران اقتصادی وظایفی خطیر بر عهده دارند. اعتمادسازی و ترغیب مردم به ایفای نقش مؤلّد در اقتصاد، نشان دادن نقشه ورود مردم و نیز یافتن راه‌های مشارکت مردم در مسائل اقتصادی همچون ایجاد شرکت‌های کوچک و کمک به آن شرکت‌ها از جمله وظایف مسئولان و صاحب‌نظران اقتصادی در زمینه تحول اقتصادی در وارد کردن مردم در حوزه اقتصاد به شمار می‌رود و این امر یعنی ایجاد بنگاه‌های کوچک با ورود مردم و دانش‌بنیان کردن کارخانجات بزرگ می‌تواند در سطح تجارت خارجی نیز زمینه‌ساز تحول اقتصادی گردد. تحول در بخش تقنین و قانون‌گذاری از منظر آیت‌الله خامنه‌ای، یکی دیگر از لوازم تحول در بخش اقتصاد به شمار می‌رود؛ به این معنا که مجلس شورای اسلامی باید در چارچوب سیاست‌های کلی تقنین، قانون‌گذاری نماید. رهبر انقلاب همچنین، به «امید» به مثابه یک متغیر روانی مهم در زمینه‌سازی تحول اقتصادی اشاره می‌کنند و امیدآفرینی را وظیفه‌ای همگانی می‌دانند که

همهٔ آحاد ملت موظف‌اند در کنار بیان ضعف‌ها، با امید به آینده، افق روشن کشور را به یکدیگر نشان دهند.

۳ رهبر انقلاب به برخی متغیرها در مسیر ایجاد تحول اقتصادی اشاره کرده‌اند که سبب ایجاد اختلال و مانع در آن مسیر در سطوح داخلی و تجارت خارجی می‌شوند. آسیب دیدن نقاط قوت کشور یکی از آن متغیرها در سطح داخلی است. به اعتقاد ایشان از آنجا که نقاط قوت نظام از یکسو خنثی‌کنندهٔ توطئه‌های دشمنان و از سوی دیگر، عامل پیشرفت‌های بزرگ ایران پس از انقلاب بوده است، آسیب دیدن آن نقاط، فرایند تحول اقتصادی را دچار چالش خواهد کرد. بر همین اساس است که ایشان بر عدم غفلت و لزوم هوشیاری در مراقبت از نقاط قوت کشور و تکیه بر آن نقاط در ایجاد هرگونه تحول تأکید دارند. تصدی‌گری افراطی دولتی و کاستن از فرصت‌های نقش‌آفرینی مردم در قالب‌های مختلف، اعم از بخش خصوصی و تعاونی در اقتصاد، از دیگر متغیرهای بازدارنده در سطح داخلی در فرایند تحول اقتصادی از منظر رهبر انقلاب هستند، چراکه این امر از یکسو مخالف شاخص مردم‌محوری در راهبرد اقتصاد مقاومتی و نیز اصل ۴۴ قانون اساسی است و از سوی دیگر سبب محروم شدن کشور از ظرفیت عظیم مردمی در حوزهٔ اقتصاد، به‌ویژه سرمایه‌گذاری غیردولتی و به وجود آمدن مشکلاتی در اقتصاد همچون پایین آمدن نرخ رشد اقتصادی و کاهش بهره‌وری در اقتصاد می‌گردد. از دیدگاه رهبر انقلاب کسری بودجه نیز به‌ویژه کسری ناشی از قرار دادن درآمدهای غیرقطعی مقابل هزینه‌های قطعی مصوب، یکی از بلاهای بزرگ اقتصادی و نقاط ضعف کشور به شمار می‌رود؛ بنابراین، این مسئله نیز از دیدگاه ایشان یکی از موانع و متغیرهای بازدارندهٔ تحول اقتصادی است.

رهبر انقلاب اصلاح الگوی مصرف و تکیه بر ظرفیت‌های داخلی را از شاخص‌های اقتصاد مقاومتی برمی‌شمارند و تولید داخلی را ستون فقرات راهبرد اقتصاد مقاومتی می‌دانند، بر این اساس، معایب اقتصادی جامعه ایران همچون اسراف، تجمل‌گرایی و عدم تعصب نسبت به تولیدات داخلی را که سبب بیکاری می‌شود، از موانع تحقق

تحول اقتصادی معرفی می‌کنند. ایشان در سطح تجارت خارجی نیز به برخی متغیرهای بازدارنده تحول اقتصادی اشاره می‌کنند که وابستگی به صادرات نفت خام از آن جمله است. از آنجا که اختیار نفت خام در دست صادرکنندگان آن نیست، ایشان بر جدا کردن نفت خام از اقتصاد ایران تأکید دارند و در این راستا کاهش وابستگی به درآمد حاصل از فروش نفت را یکی از شاخص‌های راهبرد اقتصاد مقاومتی معرفی کرده‌اند. وابستگی اقتصاد کشور به دلار نیز یکی دیگر از عیوب اقتصاد ایران و متغیرهای بازدارنده تحول اقتصادی از دیدگاه رهبر انقلاب به شمار می‌رود. در واقع دلار سلاحی اقتصادی در دست دولت‌های مستکبر همچون آمریکا به شمار می‌رود تا به‌واسطه آن با هدف گسترش سلطه‌گری به تحریم کشورهای مستقل بپردازند. کم‌حرکی در تجارت خارجی یکی از دیگر از مشکلات اقتصاد کشور از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای محسوب می‌شود که در ایجاد اختلال در تحقق تحول اقتصادی به‌ویژه در شاخص معیشت مردم تأثیر شدیدی دارد. به اعتقاد ایشان با توجه به ظرفیت زیاد داخلی در بخش‌هایی همچون کشاورزی و صنعتی می‌توان تجارت خارجی را افزایش داد و در بازارهای وسیع جهانی حضوری پررنگ داشت.

۴) از منظر رهبر انقلاب، کاربست عوامل مؤثر در تحول اقتصادی، در بستر متغیرهای زمینه‌ساز و دفع/رفع متغیرهای بازدارنده، در سطح خرد سبب مهار تورم می‌شود. این امر در سطح میانی بهبود وضعیت معیشت مردم را در پی خواهد داشت و در سطح کلان نیز وضعیت کلی اقتصاد را بهبود خواهد بخشید؛ به عبارت دیگر، در مجموع تغییر نقاط ضعف اقتصادی در نظام اسلامی و جامعه ایرانی مبتنی بر نقاط قوت، مهم‌ترین نتیجه تحول اقتصادی از منظر رهبر انقلاب به شمار می‌رود.

۵) در مجموع با توجه به مقولات اصلی ۲۵ گانه پیش‌گفته که در واقع مؤلفه‌های زمینه‌ساز تحول اقتصادی از منظر رهبر انقلاب هستند، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مقاوم‌سازی می‌شود و این وضعیت نیز به‌نوعی، آرایش جنگی اقتصادی و به تعبیر رهبر انقلاب «دفاع مقدس اقتصادی» را در تقابل با جنگ تمام‌عیار اقتصادی دشمن شکل می‌دهد.

فهرست منابع

- احمدی، مسعود (۱۳۹۴). بررسی اقتصاد مقاومتی با رویکرد تبیین الگوی نظری. همایش دانش‌بنیان و اقتصاد مقاومتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تفرش، ۲۸ آبان.
- اوزان، آدام (۱۳۹۳). قدرت و اقتصاد نئوکلاسیک. ترجمه سارا واعظ و مرتضی مرادی. تهران: انتشارات دنیای اقتصاد.
- باتلر، ایمون (۱۳۷۷). اندیشه‌های اقتصادی میلتن فریدمن. ترجمه فریدون تفضلی. تهران: نشر نی.
- برانسون، ویلیام (۱۳۹۳). تئوری و سیاست‌های اقتصاد کلان. ترجمه عباس شاکری. تهران: نشر نی.
- بروس آر. بیٹی، چالرز رابرت تیلور، مایلز جی. وات (۱۳۹۷). اقتصاد تولید، ترجمه اسماعیل پیش‌بهار و محسن صالحی کمرودی. تهران: نور علم.
- پژوهشکده پولی و بانکی (۱۳۹۳). درباره پیمان‌های دوجانبه پولی. دسترسی در ۲۴ تیر ۱۴۰۳:
<https://old.mbri.ac.ir/Default.aspx?PageName=News&ID=۵۱۰۰۰>
- تیمن، پیتر؛ واینز دیوید (۱۳۹۵). کینز اقتصاد خروج از رکود. ترجمه محمدرضا فرهادی پور. تهران، نشر آمه.
- جعفری صمیمی، احمد؛ قلی‌زاده کناری، صدیقه (۱۳۸۶). بررسی رابطه تورم و رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه: شواهدی جدید. دوفصلنامه علمی مطالعات و سیاست‌های اقتصادی، ۱۲(۶۳)، ۴۵-۵۸.
- جمیل میلانی (۱۳۹۴). اقتصاد مقاومتی و خودباوری ملی، فرصت‌ها و چالش‌های تحقق آن. فصلنامه اقتصادی، ۱۵(۷ و ۸)، ۲۲-۵.
- حیدری، کیومرث؛ اسفندیاری صفا، خسرو؛ دهقان، حبیب‌الله (۱۳۹۶). شناسایی عوامل حمایت‌کننده تولید داخلی مؤثر در تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی از منظر رهبر انقلاب. مجله علوم و فنون نظامی، ۱۳(۴۰)، ۲۷-۵.
- خامنه‌ای، سید علی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آیت‌الله خامنه‌ای:
www.khamenei.ir

- خوش‌چهره، محمد، ایروانی، محمدجواد؛ حسینی، شمس‌الدین؛ علوی، عمید (۱۳۹۸). ارائه الگوی راهبردی تولید ملی با رویکرد اقتصاد. فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی، ۳ (۱۱)، ۳۲۵-۳۷۲.
- دادگر، یدالله؛ کشاورز، غلامرضا؛ تیاترج، علی (۱۳۸۵). تبیین رابطه تورم و رشد اقتصادی در ایران. دوفصلنامه جستارهای اقتصادی با رویکرد اسلامی، ۳ (۵)، ۶۰-۹۱.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). لغتنامه. تهران: دانشگاه تهران.
- دهمرده، نظره؛ کسایی، زهرا (۱۳۹۰). ریشه‌های تورم در اقتصاد ایران (۱۳۳۸-۱۳۸۶). دوفصلنامه جستارهای اقتصادی با رویکرد اسلامی، ۸ (۱۵)، ۱۶۵-۱۸۸.
- رستمی، فرزاد؛ بهرامی پور، فرشته (۱۳۹۷). بررسی ماهیت اقتصاد مقاومتی و نظریه‌های توسعه اقتصادی. مجله اقتصادی، ۱۸ (۱ و ۲)، ۶۵-۱۱۶.
- رشیدی‌زاده، بهنام؛ نصیری، علی‌اصغر؛ التیامی‌نیا، رضا (۱۴۰۱). تبیین بیانات نوروزی رهبر انقلاب و ارائه مدل نظری در تحقق اقتصاد دانش‌بنیان با استفاده از روش تحقیق کیفی داده، فصلنامه پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۱۲ (۴۴)، ۸۵-۱۰۵.
- طیب‌نیا، علی (۱۳۷۴). تئوری‌های تورم با نگاهی به فرآیند تورم در ایران. تهران: جهاد دانشگاهی.
- کمیحانی، اکبر؛ نقدی، یزدان (۱۳۸۸). بررسی ارتباط متقابل بین تولید و تورم در اقتصاد ایران (با تأکید بر تولید بخشی). پژوهشنامه اقتصاد کلان، ۱ (۹) پیاپی ۳۲، ۹۹-۱۲۴.
- محنت‌فر، یوسف و دهقانی، تورج (۱۳۸۸). بررسی رشد نقدینگی و اثر آن بر تورم در اقتصاد ایران: یک مطالعه تجربی طی دوره ۱۳۸۵ - ۱۳۵۰. پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، ۱۸ (۴۹)، ۹۳-۱۱۲.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دسترسی در ۱۵ شهریور ۱۳۹۹: <https://rc.majlis.ir/fa/report/show/1606946>
- منظور، داوود (۱۴۰۳). گفتگوی تلوزیونی داوود منظور رئیس سابق سازمان برنامه و بودجه در برنامه صف اول، ۱ فرودین، دسترسی در بهمن ۱۴۰۳: <https://telewebion.com/episode/dd66d1xc>
- مهاجری، محمد (۱۳۹۸). سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری؛ راهکاری جهت حل مشکلات تقنینی. روزنامه فرهیختگان، شماره ۲۸۸۹، دسترسی در: <https://farhikhtegandaily.com/page/164294>

- مهرآرا، محسن و طیب‌نیا، علی و دهنوی، جلال (۱۳۹۱). بررسی عوامل تاثیرگذار بر تورم در اقتصاد ایران با استفاده از الگوی سری زمانی غیرخطی نوع STR. فصلنامه تحقیقات اقتصادی، ۴۷ (۴)، ۲۲۱-۲۴۲.
- میرجلیلی، حسین (۱۳۹۳). مکتب‌های اقتصادی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- یاوری، کاظم (۱۳۹۶). مدل‌های پیشرفته رشد اقتصادی. تهران: سمت.
- Ball, L., Mankiw, N.G. & Romer D. 1991, "The New Keynesian Economics & the Output – Inflation Trade-off", *Brooking Papers Economic Activity*, 19. (1991).
- Banga, m & et al. 1997, " The Effect of Inflation on Natural Rate of Output: experimental evidence," *Applied Economices*, 1997, No29, pp1191-1199.
- Celasum, Oya & Mangal Goswami, 2002, " An Analysis of Money Demand and Inflation in the Islamic of Iran", *IMF Working Paper*, December.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- De. Gregorio, J. 1993, " Inflation, taxation and long run growth", *Journal of Monetary Economics*. Vol: 31, pp98-271.
- Fountas, S., et al, 2002, "Inflation and Growth Uncertainty and their Relationship with Inflation and Output Growth", *Economic Letters*, 75, pp293- 301.
- Grier, K., Henry, O., Olekalns, N., Shields, K., 2004, The asymmetric effects of uncertainty on inflation and output growth. *Journal of Applied Econometrics* 19 (5), pp551-565.
- Grier, K., Perry, M., 1998, On inflation and inflation uncertainty in the G7 countries. *Journal of International Money and Finance* 17 (4), pp671-689.
- Loungani, P. & Swagel, P. 2001, "Countries Ping Developing in Inflation of Sources", *IMF Working Paper*, wp/01198/.
- Montiel, Petter, 1989, " Empirical Analysis of High – Inflation Episodes in Argentine, Brazil and Israel, " *IMF Staff Papers*, Vol.36, No.3 (September), pp527-549.

- Narayan, P. K., et al, 2009, " Understanding the Inflation – Output Nexus for China", *China Economic Review*,20,pp82-90.